

GABRIELA SOBIŁO

Uniwersytet Gdański
gabsobil@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4082-7876>

ZASADA ODPOWIEDZIALNOŚCI OBIEKTYWNEJ W PRAWIE SPORTOWYM A PRAWA SPORTOWCA W ŚWIETLE PRZEPISÓW ANTYDOPINGOWYCH

1. WPROWADZENIE

Problematyka odpowiedzialności obiektywnej w systemie prawa antydopingowego stanowi jeden z najczęściej dyskutowanych i kontrowersyjnych obszarów współczesnego prawa sportowego. Zasada ta, zgodnie z którą sportowiec ponosi odpowiedzialność za obecność niedozwolonej substancji w organizmie niezależnie od stopnia winy, stała się fundamentem globalnego systemu walki z dopingiem. Jej zastosowanie budzi jednak liczne wątpliwości natury prawnej, etycznej i konstytucyjnej, zwłaszcza w kontekście standardów praw człowieka oraz zasady rzetelnego procesu. Rozwój regulacji antydopingowych, rosnąca profesjonalizacja sportu oraz zaostrenie sankcji wobec zawodników powodują, że problem ten zyskuje szczególne znaczenie naukowe i praktyczne.

Celem niniejszego artykułu jest kompleksowa analiza zasady odpowiedzialności obiektywnej w prawie sportowym, ze szczególnym uwzględnieniem jej zgodności z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka. Artykuł poddaje analizie regulacje wynikające ze Światowego Kodeksu Antydopingowego, orzecznictwa Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu (CAS) i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC). W ramach rozważań podjęta zostanie ocena, czy

odpowiedzialność obiektywna jako model sankcjonowania niezgodnego z prawem zachowania sportowca mieści się w standardach, takich jak domniemanie niewinności, prawo do obrony, prawo do rzetelnego procesu oraz zasada proporcjonalności kary. Podstawową metodą zastosowaną do osiągnięcia przyjętego celu jest analiza dogmatycznoprawna, obejmująca interpretację obowiązujących regulacji międzynarodowych z zakresu prawa antydopingowego. W opracowaniu wykorzystano również analizę orzecznictwa CAS oraz ETPC, co pozwala uchwycić praktyczne zastosowanie zasady odpowiedzialności obiektywnej i jej ocenę przez organy stosujące prawo. Przyjęta perspektywa badawcza pozwala ocenić, czy obecny model walki z dopingiem jest równocześnie skuteczny i zgodny z fundamentalnymi wartościami porządku prawnego, czy też wymaga dalszej reformy w celu bardziej zrównoważonej ochrony praw sportowca.

2. CHARAKTERYSTYKA ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI OBIEKTYWNEJ W SPORCIE

Zasada odpowiedzialności obiektywnej (ang. *strict liability*) stanowi fundament współczesnego systemu antydopingowego. Jej istotą jest przypisanie sportowcowi odpowiedzialności za obecność niedozwolonej substancji w organizmie niezależnie od jego zamiaru czy świadomości. W prawie sportowym zasada ta pełni funkcję zarówno prewencyjną, jak i dyscyplinującą ukierunkowaną przede wszystkim na zapewnienie przestrzegania reguł współzawodnictwa sportowego. Jednocześnie budzi ona liczne kontrowersje w kontekście standardów ochrony praw człowieka. Choć funkcjonalnie uzasadniona w realiach sportu wyczynowego, nie może być postrzegana wyłącznie jako techniczny instrument dyscyplinowania środowiska sportowego. Jej dyscyplinarny charakter wymaga bowiem stałego równoważenia interesu zbiorowego, jakim jest ochrona uczciwości rywalizacji sportowej z prawami jednostki, której sytuacja prawna i zawodowa podlega daleko idącym ograniczeniom w następstwie stwierdzenia naruszenia przepisów antydopingowych.

Odpowiedzialność obiektywna wywodzi się z modelu prawa administracyjnego i regulacji bezpieczeństwa publicznego, a celem jej jest skuteczna ochrona dobra publicznego niezależnie od subiektywnego stopnia winy podmiotu¹. W sporcie zasada ta została formalnie wprowadzona przez Światowy Kodeks Antydopingowy (WADC), który przyjął, że wykrycie substancji zakazanej w próbce zawodnika stanowi samoistne naruszenie, nawet jeśli nie wykazał on winy ani nie działał świadomie².

Geneza zasady odpowiedzialności obiektywnej w sporcie ma charakter pragmatyczny, gdyż biorąc pod uwagę trudności w monitorowaniu wszystkich działań sportowca i jego otoczenia, ścisłe dowodzenie winy byłoby w praktyce niewykonalne. Zasada ta zapewnia jednolite stosowanie prawa na poziomie międzynarodowym i zapobiega sytuacjom, w których brak winy podmiotu uniemożliwiałby skuteczne zwalczanie doping. Jednakże powoduje ona, że zawodnik odpowiada za naruszenie przepisów antydopingowych niezależnie od okoliczności, które mogły przyczynić się do obecności zakazanej substancji. Odpowiedzialność ta obejmuje również sytuacje związane z działaniami osób trzecich, takich jak lekarze, trenerzy i producenci suplementów diety³. Nie ulega jednak wątpliwości, że zastosowanie odpowiedzialności obiektywnej w prawie sportowym ma kilka uzasadnień. Przede wszystkim zapewnia ona ochronę integralności sportu, ponieważ skuteczna walka z dopingiem wymaga, aby naruszenie przepisów było bezwzględnie sankcjonowane, co stanowi formę prewencji generalnej i indywidualnej. Świadomość ryzyka poniesienia odpowiedzialności powinna motywować zawodników do większej ostrożności i kontroli własnego postępowania⁴. Ponadto, specyfika sportu międzynarodowego sprawia, że w sprawach

¹ I. Makowska, *Obiektywizacja odpowiedzialności kontraktowej w perspektywie europejskiego prawa umów*, *Studia Prawnicze* 3(185)/2010, s. 61-63.

² WADA Code, https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf [dostęp 21 listopada 2025 r.].

³ M. Smith, *A Critical Analysis of The Divided Court of Arbitration for Sport Jurisprudence on The World Anti-Doping Code Article 10.4*, *Australian and New Zealand Sports Law Journal* 8.1/2013, s. 108.

⁴ G. Domino, *Regulacje prawne w procedurach antydopingowych w tenisie*, *Acta Iuridica Resoviensia* 49.2/2025, s. 49.

związanych ze stosowaniem dopingu najczęściej trudno jest wykazać winę zawodnika, a samo wykrycie substancji w organizmie daje jednoznaczny i obiektywny dowód naruszenia reguł antydopingowych.

3. SYSTEM ANTYDOPINGOWY JAKO SZCZEGÓLNY REŻIM ODPOWIEDZIALNOŚCI

System antydopingowy funkcjonuje w sporcie jako odrębny reżim prawny, który wykracza poza standardowe ramy odpowiedzialności karnej lub cywilnej. Jego specyfika przejawia się między innymi w przyjęciu wspomnianej zasady odpowiedzialności obiektywnej, ale także w szczególnym trybie procesowym oraz w mechanizmach zarządzania wynikami i dowodami.

Jednym z podstawowych filarów systemu antydopingowego jest omawiana zasada odpowiedzialności obiektywnej, zgodnie z którą sportowiec odpowiada za obecność substancji zabronionej w jego organizmie niezależnie od tego, czy miał świadomość jej przyjmowania. W Światowym Kodeksie Antydopingowym zasada ta została wyraźnie utrwalona. Wykrycie zakazanej substancji w próbce jest samodzielną podstawą naruszenia, bez konieczności wykazywania winy⁵. Wybór takiego modelu postępowania podyktowany był przede wszystkim potrzebą skuteczności walki z dopingiem oraz zapewnienia spójności międzynarodowych procedur. W obowiązującym reżimie odpowiedzialności obiektywnej dowód obecności substancji zakazanej w próbce jest zwykle wystarczający do stwierdzenia naruszenia reguł antydopingowych. Winę sportowca lub jej brak rozważa się dopiero przy ustalaniu wymiaru sankcji, a nie przy kwalifikacji naruszenia, co stanowi pewnego rodzaju uproszczenie proceduralne. Nie zawsze jednak jest konieczne udowodnienie zamiaru lub zaniedbania. Jednakże dowód winy lub jej braku ma wpływ na wymiar kary. W kodeksie opracowanym przez WADA przewidziane są zmniejszenia wysokości sankcji, jeśli sportowiec wykaże, że naruszenie

⁵ WADA Code, https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf [dostęp 21 listopada 2025 r.].

nastąpiło bez jego winy lub z minimalnym zaniedbaniem⁶. Aby system oparty na odpowiedzialności obiektywnej był możliwy i skuteczny, WADA i organizacje krajowe stosują mechanizmy monitoringu, które pozwalają na wykrywanie naruszeń w czasie rzeczywistym i prowadzenie działań prewencyjnych. Jednym z kluczowych narzędzi jest system ADAMS (*Anti-Doping Administration and Management System*), który umożliwia śledzenie lokalizacji sportowców, przeprowadzanie testów poza zawodami oraz zarządzanie danymi o testach. Dzięki temu testowanie może być przeprowadzone w dowolnym miejscu i czasie, co ma za zadanie znacząco zwiększyć skuteczność wykrycia dopingu⁷. Chociaż system oparty na odpowiedzialności obiektywnej jest surowy, kodeks WADA oraz standardy towarzyszące przewidują mechanizmy proceduralnej ochrony sportowca. Przede wszystkim organizacje antydopingowe muszą prowadzić proces zarządzania wynikami zgodnie z określonymi procedurami oraz zapewnić zawodnikowi prawo do obrony. Ponadto, zgodnie z orzecznictwem Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu uznaje się, że choć naruszenie reguł antydopingowych jest stwierdzane niezależnie od winy, to przy wymierzaniu sankcji należy uwzględniać kontekst, okoliczności indywidualne i stopień zaangażowania sportowca⁸.

Jednym z celów systemu WADA jest harmonizacja regulacji antydopingowych na poziomie międzynarodowym, co skutkuje tym, że sportowcy z całego świata są traktowani według jednakowych reguł. Dzięki obowiązującej zasadzie odpowiedzialności obiektywnej oraz wspólnym standardom zarządzania wynikami i dowodzenia możliwe jest dążenie do spójności sankcji i procedur. Jednocześnie system opracowany przez WADA przewiduje elastyczność w stosowaniu sankcji, między innymi przez możliwość skrócenia okresu zawieszenia w zależności

⁶ R. Piechota, *Reguły antydopingowe w prawie międzynarodowym*, Acta Iuridica Toruniensia 6/2010, s. 171.

⁷ R. Piechota, *Doping w sporcie*, [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 355-356.

⁸ Wyrok CAS 2013/A/3347 WADA p. PKOl i Przemysław Koterba.

od okoliczności naruszenia oraz stopnia winy⁹. Taka równowaga między surowością odpowiedzialności a możliwością indywidualizacji jest kluczowa dla utrzymania legitymacji systemu w oczach sportowców i społeczności międzynarodowej.

4. KONTROWERSJE WOBEC SYSTEMU ODPOWIEDZIALNOŚCI OBIEKTYWNEJ W KONTEKŚCIE PRZEPISÓW ANTYDOPINGOWYCH

System odpowiedzialności obiektywnej, mimo ugruntowanej pozycji w prawie antydopingowym, budzi liczne kontrowersje w doktrynie, orzecznictwie oraz praktyce stosowania prawa sportowego. Krytyka ta dotyczy zarówno podstaw aksjologicznych, jak i skutków funkcjonowania tego modelu odpowiedzialności w wymiarze indywidualnych praw sportowców. Wątpliwości koncentrują się wokół zgodności z zasadą domniemania niewinności, proporcjonalności kary, moralnej oceny sankcjonowania bez winy, równości stron wobec prawa oraz realnych przypadków naruszeń praw zawodników.

Najpoważniejszym zarzutem jest fakt, że odpowiedzialność obiektywna prowadzi do sankcjonowania sportowca niezależnie od zamiaru, niedbalstwa czy choćby minimalnego stopnia winy. W klasycznym modelu prawa karnego i administracyjnego odpowiedzialność musi opierać się na co najmniej wykazaniu naruszenia obowiązku staranności. W systemie antydopingowym sportowiec zostaje ukarany już za sam fakt wykrycia zakazanej substancji, niezależnie od jej źródła czy świadomości. Doktryna podkreśla, że takie podejście podważa fundamentalne podstawy prawa, w którym odpowiedzialność opiera się na winie. Krytycy wskazują również, że system ten odwraca zasadę domniemania niewinności. Sportowiec musi udowodnić brak odpowiedzialności, co w wielu sytuacjach jest faktycznie niemożliwe, zwłaszcza gdy do zanieczyszczenia dochodzi w sposób przypadkowy lub poza

⁹ D. Jagiełło, *Ramy odpowiedzialności i postępowanie dowodowe w związku z podejrzeniem stosowania dopingu w sporcie*, [w:] *Problemy prawne na styku sportu i medycyny*, red. T. Gardocka, D. Jagiełło, Warszawa 2015, s. 10.

jego kontrolą. Zasada proporcjonalności wymaga, aby sankcja była odpowiednia do ciężaru naruszenia oraz stopnia zawinienia podmiotu. W przypadku odpowiedzialności obiektywnej brak winy nie wpływa zasadniczo na samo stwierdzenie naruszenia, ale jedynie na ewentualną wysokość kary¹⁰. Krytycy zwracają również uwagę, że sportowcy, którzy nie działają w sposób intencjonalny, ponoszą często sankcje równie dotkliwe jak ci, którzy świadomie sięgali po doping. Proporcjonalność jest również zagrożona ze względu na automatyzm stosowania sankcji przez federacje. Katalog kar jest ograniczony, a możliwości ich indywidualizacji znacznie zredukowane. Nawet w przypadkach, gdzie zawodnik udowodni brak świadomego działania, sankcja często obejmuje wielomiesięczne wykluczenie z rywalizacji, co niekiedy oznacza utratę kariery, kontraktów, reputacji i źródła utrzymania¹¹.

Zasada odpowiedzialności obiektywnej zakłada, że sportowiec odpowiada również za działania osób znajdujących się w jego otoczeniu, a które mogą odpowiadać za dostarczanie substancji dopingującej, a więc dotyczy to lekarzy, trenerów, dietetyków, fizjoterapeutów lub dostawców suplementów. W praktyce oznacza to, że zawodnik może zostać ukarany za błędy lub nadużycia, o których nie wiedział i na które nie miał realnego wpływu¹². Doktryna wskazuje, że taki system narusza zasady moralnej oceny odpowiedzialności, zgodnie z którymi kara powinna być adekwatna do stopnia władztwa i kontroli nad zdarzeniem. System odpowiedzialności obiektywnej, choć teoretycznie jednolity, w praktyce działa nierówno wobec sportowców. Wpływać może na to między innymi poziom zasobów finansowych, organizacyjnych i technologicznych dostępnych w danym kraju lub dyscyplinie. Sportowcy z państw o słabszej infrastrukturze antydopingowej często nie mają dostępu do profesjonalnych laboratoriów, prawników lub niezależnych ekspertów, co utrudnia im skuteczną obronę w postępowaniach. W rezultacie

¹⁰ A. Du Pisani, *A Contractual Perspective on the Strict Liability Principle in the World Anti-Doping Code*, De Jure 46/2013, s. 917-927.

¹¹ D. Ogama, *Caught in Contamination: Revisiting the Burden of Proof in Doping Sanctions for Supplement Use*, Beijing Law Review 16.3/2015, s. 1540.

¹² A. Buza, *Współczesna problematyka zjawiska doping w sporcie na poziomie proceduralnym i dowodowym*, Problemy Współczesnej Kryminalistyki 26/2022, s. 68.

system, który ma zapewniać jednolite standardy, może prowadzić do faktycznego zróżnicowania traktowania zawodników. Analogiczne nierówności mogą wystąpić między dyscyplinami. Sportowcy z najbardziej dochodowych środowisk mogą zatrudniać wyspecjalizowane sztaby medyczne i prawne, podczas gdy zawodnicy z mniej finansowanych dyscyplin pozostają w znacznie gorszej sytuacji procesowej. W związku z tym system antydopingowy, stosowany w obecnej formie, może utrwaląć nierówność stron zamiast jej przeciwdziałać.

Krytykę systemu odpowiedzialności obiektywnej wzmacniają przypadki, w których sportowcy zostali ukarani pomimo braku umyślnego działania. Przykłady obejmują zarówno przypadkowe zanieczyszczenia suplementów diety, nieświadome przyjęcie leków zawierających substancje zakazane, jak i błędy sztabu szkoleniowego¹³.

5. SYSTEM ANTYDOPINGOWY A MIĘDZYNARODOWE STANDARDY PRAW CZŁOWIEKA

System antydopingowy, choć zbudowany dla skutecznego zwalczania doping, funkcjonuje w obszarze, w którym prawo sportowe styka się z podstawowymi standardami praw człowieka. Z jednej strony konieczność ochrony integralności sportu i zdrowia zawodników uzasadnia surowe procedury i mechanizmy odpowiedzialności. Z drugiej zaś gwarancje praw proceduralnych, prawo do prywatności, ochrona danych biologicznych i zasady proporcjonalności mogą ingerować w fundamentalne prawa jednostki¹⁴.

Europejska Konwencja Praw Człowieka (EKPC) stanowi fundament ochrony praw jednostki w wymiarze proceduralnym, zapewniając między innymi prawo do rzetelnego procesu sądowego (art. 6) oraz ochronę prywatności (art. 8). W kontekście postępowań antydopingowych Rada

¹³ D. James, *Proportionality of sanctions under the WADA Code: CAS jurisprudence and the need for a strict approach*, Australasian Dispute Resolution Journal 24.1/2013, s. 32-33.

¹⁴ M. Zawada, *Zadania Polskiej Agencji Antydopingowej*, Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu 12.1/2024, s. 60-61.

Europy podkreśla, że te kluczowe gwarancje muszą być respektowane. Zgodnie z przyjętymi rekomendacjami procedury antydopingowe powinny być prowadzone w sposób niezależny, by zapewnić bezstronność organów rozpoznających sprawy dopingowe, a osoby oskarżone powinny mieć dostęp do dokumentów, możliwość obrony i prawo do skutecznego środka odwoławczego. Takie standardy stanowią próbę pogodzenia surowości systemu z wymogami rzetelnego procesu i domniemania niewinności¹⁵.

Badania antydopingowe wymagają regularnego testowania, również poza zawodami, tzw. *out-of-competition testing* oraz obowiązek podawania lokalizacji (tzw. *whereabouts*) przez sportowców¹⁶. Choć narzędzia te zwiększają wykrywalność dopingu, to jednak mogą naruszać prawo do prywatności (art. 8 EKPC), co sprzyja powstawaniu napięcia między potrzebą skutecznej kontroli a ochroną dóbr osobistych. WADA w Międzynarodowym Standardzie dotyczącym prywatności i ochrony danych przewiduje procedury przetwarzania danych osobowych i biologicznych sportowców, zobowiązując organizacje antydopingowe do stosowania odpowiednich zabezpieczeń i zapewniania sportowcom prawa do odwołania się od decyzji związanych z gromadzeniem lub udostępnianiem ich danych¹⁷.

Państwa, które są stronami Międzynarodowej konwencji o zwalczaniu dopingu w sporcie (sporządzonej w Paryżu 19 października 2005 r. podczas Konferencji Generalnej UNESCO), przyjmują zobowiązania nie tylko w zakresie legislacyjnym poprzez wprowadzenie krajowych przepisów antydopingowych, lecz także proceduralnym. Muszą bowiem zapewnić współpracę międzynarodową, monitorować produkcję i dystrybucję substancji zakazanych, edukować sportowców, a także

¹⁵ R. Kopczyk, *Prawo do rzetelnego procesu w postępowaniu arbitrażowym w sprawach sportowych na gruncie standardów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Przegląd Prawa i Administracji 90/2012, s. 100-102.

¹⁶ M. Scharf, N. Zurawski, T. Ruthenberg, *Negotiating privacy. Athlete's assessment and knowledge of the ADAMS*, Performance Enhancement & Health 6.2/2018, s. 59.

¹⁷ World Anti-Doping Code. International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information, https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-01/international_standard_ispppi_-_november_2021_0.pdf [dostęp 21 listopada 2025 r.].

respektować prawa osób badanych. Również Europejska Konwencja Antydopingowa z 1989 r. wskazuje nie tylko na konieczność harmonizacji działań państw, lecz także na zachowanie autonomii organizacji antydopingowych, czyli bez nadmiernej ingerencji państwowej w ich działania operacyjne¹⁸. Ponadto, Światowy Kodeks Antydopingowy sam zobowiązuje rządy do respektowania praw człowieka.

System antydopingowy wymaga zachowania równowagi między efektywnością a proporcjonalnością. Ingerencja w prawo sportowca do prywatności, między innymi przez obowiązek raportowania lokalizacji, wymaga uzasadnienia celami ochrony zdrowia publicznego i integralności sportu. Rada Europy w konwencji antydopingowej podkreśla, że środki stosowane przez organizacje antydopingowe muszą być konieczne i proporcjonalne względem tych celów¹⁹. Jednak mimo obowiązujących regulacji i rekomendacji istnieją realne konflikty między reżimem antydopingowym a prawami człowieka.

6. PRZYPADKI NARUSZEŃ PRAW CZŁOWIEKA W ZWIĄZKU Z SYSTEMEM ANTYPINGOWYM

Praktyka międzynarodowego systemu antydopingowego pokazuje, że teoretyczne napięcia między interesem publicznym w walce z dopingiem a prawami indywidualnymi zawodników nie są wyłącznie zagadnieniem abstrakcyjnym, gdyż część sporów doprowadziła do precedensowych rozstrzygnięć przed Trybunałem CAS, sądami krajowymi oraz ETPC. Sprawy te stanowią materiał dowodowy ukazujący realne problemy wynikające ze stosowania zasady odpowiedzialności obiektywnej, niejednolitego standardu dowodowego, nierówności proceduralnych, presji instytucjonalnej i wreszcie potencjalnych naruszeń gwarancji praw człowieka.

¹⁸ M. Leciak, *Doping w sporcie i jego prawnokarne oceny*, Warszawa 2021, s. 23-25.

¹⁹ Konwencja antydopingowa sporządzona w Strasburgu 16 listopada 1989 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 15, poz. 149).

Jednym z najważniejszych precedensów była sprawa *Mutu i Pechstein p. Szwajcarii*, w której ETPC oceniał, czy sportowcy mają zagwarantowane realne prawo do rzetelnego procesu przed CAS. Claudia Pechstein, niemiecka łyżwiarka, podnosiła, że od orzeczeń CAS w zakresie dopingu nie ma realnego środka odwoławczego, ponieważ decyzje te w praktyce są ostateczne i podlegają jedynie bardzo ograniczonej kontroli federalnego sądu szwajcarskiego. Trybunał częściowo zgodził się z argumentami sportowców, wskazując, że zawodnicy nie negocjują warunków arbitrażu, a CAS nie może być uznany za w pełni równorzędny z sądem państwowym. Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał naruszenie art. 6 EKPC w zakresie bezstronności ze względu na sposób powoływania arbitrów. Sprawa ta po raz pierwszy potwierdziła, że system antydopingowy podlega ocenie w świetle standardów praw człowieka, a nie ogranicza się do autonomii sportu²⁰.

Głośnym przykładem naruszenia proceduralnego standardu rzetelnego procesu była również sprawa chińskiego pływaka Sun Yanga, który został najpierw uniewinniony przez federację krajową, a następnie zawieszony na osiem lat przez CAS na wniosek WADA. Na rozprawie apelacyjnej wykazano, że jeden z arbitrów Trybunału był uprzedzony względem narodowości chińskiej i działał w sposób podważający bezstronność postępowania. W konsekwencji wyrok został cofnięty, a sprawę skierowano do ponownego rozpoznania, w wyniku którego okres dyskwalifikacji skrócono. Sprawa ta wskazuje na konieczność zachowania bezstronności przez sędziów orzekających oraz na fakt, że choć w drugim orzeczeniu CAS nadal uznał przewinienie Sun Yanga, to jednak wymierzona sankcja była łagodniejsza, co świadczy o uwzględnieniu okoliczności, które zdaniem zawodnika wymagały ponownego rozpatrzenia²¹.

Amerykańska biegaczka Shelby Houlihan została zawieszona na cztery lata po pozytywnym wyniku testu antydopingowego. Mimo że zawodniczka wykazała alternatywne, bardzo prawdopodobne źródło

²⁰ Orzeczenie ETPC z 2 października 2018 r., *Mutu i Pechstein p. Szwajcarii*, skargi nr 40575/10 i 67474/10, § 115-118.

²¹ Wyrok CAS 2019/A/6148 *WADA p. Sun Yang i FINA*.

metabolitów, jakim było mięso z nielegalnym dodatkiem anabolicznym, to CAS uznał te dowody za niewystarczające²². Może to skłaniać do refleksji, że stosowana w praktyce odpowiedzialność obiektywna prowadzi do faktycznego odwrócenia zasady domniemania niewinności, a standard dowodowy niejednokrotnie sprzyja instytucjom, a nie oskarżonemu.

Analiza przedstawionego orzecznictwa prowadzi do konkluzji, że system antydopingowy, mimo iż w obecnym kształcie jest skuteczny, to jednak realnie wkracza w sferę praw człowieka, a zawodnik staje się jednostką, która często jest najsłabiej chronionym uczestnikiem postępowania.

7. PODSUMOWANIE

Przeprowadzone rozważania pozwalają na sformułowanie wielu wniosków dotyczących zasady odpowiedzialności obiektywnej w międzynarodowym systemie antydopingowym oraz jej zgodności ze standardami ochrony praw człowieka. System walki z dopingiem, oparty na Światowym Kodeksie Antydopingowym i wspierany przez orzecznictwo Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu, stanowi dziś rozbudowany i spójny mechanizm prawny, którego nadrzędnym celem jest zapewnienie uczciwości współzawodnictwa, ochrony zdrowia zawodników oraz wiarygodności sportu jako zjawiska społecznego i ekonomicznego. Zasada odpowiedzialności obiektywnej pozwalająca sankcjonować za obecność niedozwolonej substancji niezależnie od stopnia winy jest w tym systemie elementem kluczowym i postrzegana jest jako narzędzie warunkujące skuteczność walki z dopingiem w wymiarze globalnym. Jednocześnie dokonana analiza wskazuje, że model ten może budzić poważne wątpliwości z perspektywy standardów ochrony praw człowieka. Choć organy stosujące prawo podkreślają dopuszczalność obiektywnego

²² R. Hoffmann, C.L.L. Martin, C. Corr, *A Case-Study Examination of the Apologia and Antapologia of U.S. Track and Field Athlete Shelby Houlihan*, *International Journal of Sport Communication* 17.6/2023, s. 1.

modelu odpowiedzialności w specyficznej sferze prawa sportowego, to zaznacza się, że jego funkcjonowanie nie zawsze gwarantuje sportowcowi poziom ochrony odpowiadający zasadzie rzetelnego procesu. Problematiczne pozostają zwłaszcza takie elementy, jak odwrócenie ciężaru dowodu, daleko idąca ingerencja w prawo do prywatności oraz niewystarczająca indywidualizacja kar. W konsekwencji trudno jednoznacznie uznać, że system antydopingowy w aktualnej formie realizuje w pełni standard domniemania niewinności i gwarancji procesowych przyjętych w państwach demokratycznych. Jednocześnie nie sposób ignorować argumentów przemawiających za utrzymaniem odpowiedzialności obiektywnej. Wymogi dowodowe oparte na wykazywaniu winy byłyby w praktyce nie do pogodzenia z realiami kontroli antydopingowej, zaś obniżenie rygoryzmu systemu mogłoby doprowadzić do wzrostu nadużyć i podważenia integralności sportu. Tym samym konieczne jest poszukiwanie rozwiązań pośrednich, zachowujących skuteczność systemu, przy jednoczesnym wzmocnieniu gwarancji proceduralnych zawodników.

W świetle dokonanej analizy zasadne wydaje się zatem przyjęcie postulatu ewolucyjnego dostosowywania systemu antydopingowego, w szczególności poprzez: rozwijanie i ujednolicanie standardów postępowania dowodowego, szersze stosowanie zasady proporcjonalności przy wymierzaniu kar, zwiększenie transparentności postępowań oraz wzmocnienie prawa sportowca do czynnego udziału w procedurze i dostępu do efektywnych środków odwoławczych. Podsumowując, należy stwierdzić, że choć zasada odpowiedzialności obiektywnej pozostaje niezbędnym filarem systemu antydopingowego, to jej funkcjonowanie wymaga dalszego zrównoważenia. Niezbędne jest zatem pogłębienie ochrony praw człowieka i konsekwentne umacnianie gwarancji procesowych sportowca. Tym samym konieczne jest poszukiwanie rozwiązań pośrednich, które pozwolą zachować efektywność systemu, przy jednoczesnym realnym wzmocnieniu ochrony praw jednostki. Można zatem postulować modyfikację obowiązującego modelu odpowiedzialności obiektywnej poprzez wzmocnienie gwarancji proceduralnych sportowca, bez rezygnacji z samej zasady odpowiedzialności obiektywnej. W szczególności zasadne jest doprecyzowanie i ujednolicenie

standardów postępowania dowodowego w taki sposób, aby ograniczyć nadmierne obciążenie sportowca obowiązkiem dowodzenia okoliczności egzoneracyjnych, ale również umocowanie zasady proporcjonalności przy wymierzaniu sankcji z większym znaczeniem indywidualnych okoliczności sprawy i wzmocnienie prawa sportowca do czynnego udziału w postępowaniu, w tym dostępu do efektywnych środków odwoławczych.

Podsumowując, choć zasada odpowiedzialności obiektywnej pozostaje niezbędnym filarem międzynarodowego systemu antydopingowego, to jej dalsze utrzymanie wymaga konsekwentnego zrównoważenia interesu publicznego z ochroną praw jednostki.

ZASADA ODPOWIEDZIALNOŚCI OBIEKTYWNEJ W PRAWIE SPORTOWYM A PRAWA SPORTOWCA W ŚWIELE PRZEPISÓW ANTYDOPINGOWYCH

Streszczenie

Artykuł analizuje zasadę odpowiedzialności obiektywnej, która przedstawia mechanizm, w którym zawodnik odpowiada za obecność substancji zabronionych w organizmie niezależnie od zamiaru czy winy, w prawie sportowym w kontekście praw sportowców, koncentrując się na systemie antydopingowym. Autorka ocenia, czy takie podejście jest zgodne ze standardami praw człowieka, zwracając uwagę przede wszystkim na prawo do rzetelnego procesu oraz zasadę proporcjonalności kar. W artykule wskazano na napięcie między potrzebą skutecznej walki z dopingiem a ochroną fundamentalnych praw jednostki, podkreślając konieczność zapewnienia procedur gwarantujących sprawiedliwość i możliwość obrony. Analiza obejmuje orzecznictwo i standardy prawa międzynarodowego.

THE PRINCIPLE OF STRICT LIABILITY IN SPORTS LAW AND THE SPORTS COMPETITOR'S RIGHTS IN LIGHT OF ANTI-DOPING REGULATIONS

Summary

This article reviews the principle of strict liability, which introduces a mechanism in which an athlete is responsible for the presence of a prohibited substance in their body regardless of intent or fault, within sports law and in the context of athletes' rights, focused in particular on the anti-doping system. I consider whether this approach is compatible with human rights standards, paying special attention to the right to a fair trial and the principle of proportionality of sanctions. My article

highlights the conflict between the need for an effective war on doping and the protection of the individual's fundamental human rights, emphasizing the need for procedures to ensure fairness and the athlete's access to defense. My analysis considers case law and standards of international law.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność obiektywna; system antydopingowy; Światowy Kodeks Antydopingowy; prawo do rzetelnego procesu.

Keywords: strict liability; anti-doping system; the World Anti-Doping Code; the right to a fair trial.

Data zgłoszenia artykułu do redakcji: 21.11.2025.

Data przyjęcia artykułu do druku: 12.03.2026.

Finansowanie badań: Niniejsza publikacja nie otrzymała żadnego zewnętrznego wsparcia finansowego.

Oświadczenie właściwej komisji etycznej: Nie dotyczy.

Konflikt interesów: Autor deklaruje, że nie ma żadnego konfliktu interesów związanego z publikacją niniejszych badań.

Literatura

- Buza A., *Współczesna problematyka zjawiska doping w sporcie na poziomie proceduralnym i dowodowym*, Problemy Współczesnej Kryminalistyki 26/2022, s. 59-75.
- Domino G., *Regulacje prawne w procedurach antydopingowych w tenisie*, Acta Iuridica Resoviensia 49.2/2025, s. 43-53.
- Du Pisani A., *A Contractual Perspective on the Strict Liability Principle in the World Anti-Doping Code*, De Jure 46/2013, s. 917-927.
- Hoffmann R., Martin C.L.L., Corr C., *A Case-Study Examination of the Apologia and Antapologia of U.S. Track and Field Athlete Shelby Houlihan*, International Journal of Sport Communication 17.6/2023, s. 1-10.
- Jagiello D., *Ramy odpowiedzialności i postępowanie dowodowe w związku z podejrzeniem stosowania doping w sporcie*, [w:] *Problemy prawne na styku sportu i medycyny*, red. T. Gardocka, D. Jagiełło, Warszawa 2015, s. 3-11.
- James D., *Proportionality of sanctions under the WADA Code: CAS jurisprudence and the need for a strict approach*, Australasian Dispute Resolution Journal 24.1/2013, s. 26-40.
- Kopczyk R., *Prawo do rzetelnego procesu w postępowaniu arbitrażowym w sprawach sportowych na gruncie standardów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Przegląd Prawa i Administracji 90/2012, s. 97-108.
- Leciak M., *Doping w sporcie i jego prawnokarne oceny*, Warszawa 2021.
- Makowska I., *Obiektywizacja odpowiedzialności kontraktowej w perspektywie europejskiego prawa umów*, Studia Prawnicze 3(185)/2010, s. 51-92.

- Ogama D., *Caught in Contamination: Revisiting the Burden of Proof in Doping Sanctions for Supplement Use*, Beijing Law Review 16.3/2015, s. 1540-1558.
- Piechota R., *Doping w sporcie*, [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 343-380.
- Piechota R., *Reguły antydopingowe w prawie międzynarodowym*, Acta Iuridica Toruniensia 6/2010, s. 152-181.
- Scharf M., Zurawski N., Ruthenberg T., *Negotiating privacy. Athlete's assessment and knowledge of the ADAMS*, Performance Enhancement & Health 6.2/2018, s. 59-68.
- Smith M., *A Critical Analysis of The Divided Court of Arbitration for Sport Jurisprudence on The World Anti-Doping Code Article 10.4*, Australian and New Zealand Sports Law Journal 8.1/2013, s. 107-126.
- WADA Code, https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf.
- World Anti-Doping Code. International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information, https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-01/international_standard_ispppi_-_november_2021_0.pdf.
- Zawada M., *Zadania Polskiej Agencji Antydopingowej*, Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu 12.1/2024, s. 51-73.